

Ponedeljek

Posamezna številka 50 pag.

Neodvisno glasilo
javnega mnenja
Izhaja vsak ponedeljek

Izdaja in urejuje: MILAN PLUT, Cesta na Rožnik št. 5.

NAROČNINA: leto 12 din., polletno 6 din., četrtletno 3 din.

23. st.

V Ljubljani, dne 12. septembra 1921.

Leto I.

Najnovejša poročila.

Nobene krize v Pašičevi vladi!

Beograd, 11. septembra. Vsled Pašičeve okrožnice je politični položaj jako razbremenjen. Demokratska stranka, ki je zahtevala od radikalcev jasno stališče napram Protičevi agitaciji za revizijo ustave, je vsled te okrožnice

mного bolj pomirjena in samo še predlaga, da radikalna stranka obravna s Protičem kot članom stranke. Vesti o preteči krizi so se zopet polegile.

Madžarska hoče restavrirati habsburško monarhijo.

Praga, 11. septembra. Z Dunaja poročajo: Vedno očitnejše postaja, da se Madžari pripravljajo na akcijo, ki naj razruši ravnotežje Srednje Evrope. Število madžarskih tolp narašča od dne do dne, danes stoji proti Avstriji že cela armada, broječa najmanj 40.000 mož. V tej vojski služi na tisoče bivših oficirjev in prideljane so redne madžarske formacije. Vsa preskrba vojske z živili, orožjem, municijo gre iz madžarskih državnih zalog. Množijo se znaki, da se pripravlja velika ofenziva proti avstrijski Štajerski in industrijskim centrom Nižjeavstrjske. Madžarski načrt ima po informacijah iz dunajskih krogov namen, izzvati v Avstriji paniko, povzročiti notranje nemire ter privedi na krmilo reakcionarne elemente, ki so v zvezi s Karlom Habsburgom. Čim bi bilo to doseženo, bi Madžarska skupno z Avstrijo mogla obnoviti habsburški režim. Kot nagrado bi si Madžari pridržali Burgenland.

Na Dunaju vlada naravnost obupno razpoloženje. Orožništvo, ki je bilo poslano v Burgenland, se odkrito upira nadaljni «opasni» službi ter beži, kjerkoli se pojavijo madžarske čete. Vsled tega je bila vlada primorana orožnike odpoklicati in je danes vsa zapadna Madžarska dejansko zopet v rokah Madžarov.

Antanta dosedaj še ni privolila, da vkorakajo v Burgenland čete avstrijske Reichswehr, ki so v precejšnjem številu koncentrirane na meji. Tudi pri teh četah pa je razpoloženje jako slabo in ni izključeno, da bi tudi vojaštvo sledilo vzgledu orožništva, ako bi bilo poslano «v boj krvavi».

Avstrijanci pričakujejo sedaj rešitev od — Jugoslavije in Češke, češ, ti dve državi ne moreta dopustiti, da se ob njihovih mejah razpase anarhija in da v Budimpešti in na Dunaju zopet zavladava Habsburg.

Avstrijsko-madžarski boji.

Dunaj, 11. septembra. Kirchschlag, ki se, kakor znano, nahaja že na avstrijskem teritoriju, so napadle danes madžarske tolpe, ki pa so bile odbite. Položaj se vedno bolj poostruje. Če se Madžarska ne bo prisilila k popustljivosti bo srednjeevropski mir prišel v resno nevarnost.

Dunaj, 11. septembra. Z madžarske meje poročajo, da so Madžari na češkoslovaški meji zbrali ogromno število vojaških čet. Češkoslovaška pa je že storila vse potrebne korake, da se zavaruje ta del njene meje.

Dunaj, 11. septembra. V Bruck a. d. Leitha je po odhodu avstrijske žandarmerije druhal plenila po mestu. Radi tega se je žandarmerija vrnila in zopet vzpostavila red.

Dunaj, 11. septembra. Kakor poročajo iz Pariza, je ententa po madžarskem poslaniku zopet poslala Madžarski not, v kateri jo pozivlja, da izprazni oba pasa v Zapadni Madžarski in preti v drugem slučaju s kaznimi.

Dunaj, 11. septembra. Vest, da so Madžari zasedli Wiener Neustadt, ni resnična. Res pa so se pojavile posamezne tolpe prav blizu mesta.

Načelstvo NSS dobilo vpogled v Peskov akt.

Beograd, 11. septembra. Vaš dopisnik je doznal iz čisto gotovega vira, da prošnje za vpogled Peskovega akta ni vložil gosp. Deržić kot poslanec, kakor ga je pozval minister notranjih zadev, ampak vložilo jo je (preko pokrajinske uprave) načelstvo NSS, v katerega imenu je podpisal tudi gosp. Deržić. Na poseben pritisk demokratskih poslancev, ogorčenih vsled nečuveno držnega pisanja gosp. Peska, je minister notranjih zadev preko pokrajinske uprave sporočil načelstvu NSS, da so mu akti na vpogled.

Slovenski kmeti v Srbiji.

Beograd, 11. septembra. Danes so semkaj z jutranjim brzovlakom prispeli slovenski kmetovalci. Na kolodvoru sta jih pozdravila ministra dr. K u k o v e e in P u c e l j in številna množica domačinov s kliči: Živeli Slovenci! Kamor so kmetje prišli, jih je občinstvo pozdravilo z ovacijami. Listi sempatično pozdravljajo prihod Slovencev in

od njega pričakujejo daljne korake k zblizanju. Opoldne so se kmetje sešli na ručak v Topčideru.

Albanija pred zvezo narodov.

Zeneva, 11. septembra. Pri posvetovanju Zveze narodov je izrazil delegat Jugoslavije Spalajković svoje zadovoljstvo nad tem, da je svet Zveze narodov odklonil, pečati se z vprašanjem Albanije, kakaj to vprašanje ne spada v pristojnost Zveze narodov, ampak v pristojnost vrhovnega sveta. Albanija je bila sploh prezgodaj sprejeta v Zvezo narodov. Albanija niti država še ni, saj nima niti vlade, niti mej in dela Zvezi narodov samo sitnosti. Zveza narodov naj bi se rajši ne vtikala v zadeve Albanije. Govor Spalajkovića je zadel na protest predsednika.

KREDIT ZA LJUBLJANSKE KULTURNE ZAVODE.

Beograd, 11. septembra. Finančni minister je odobril naknadne kredite za ljubljansko gledališče, konservatorij in doklade igralcem v Ljubljani. Ti krediti veljajo za dobo do definitivnega proračuna.

ZNIŽANJE IZVOZNE CARINE NA ŽITO.

Beograd, 11. septembra. Z ozirom na nizko stanje denarja je finančno ministarstvo danes predložilo zakonodajnemu odboru nov predlog glede izvoznih carin. Izvozne carine na žito se znižujejo, na les pa sploh odpravljajo. V Vojvodini leže za izvoz pripravljene velike množine pšenice. Izvozniki pa, ki razpolagajo z velikim kapitalom, so sklenili, ničesar izvoziti, dokler se carina ne zniža. Njim so se pridružili vsi poslanci iz kmečkih krajev. Zato je verjetno, da bo vprašanje izvoznih carin še ta mesec rešeno. V gospodarskih krogih se pričakuje, da cene v notranjosti ne bodo več zrasle, ker so že dosegle svetovno pariteto, pač pa se bo z izboljšanjem valute zmanjšala draginja.

RAZPIS GLAVNIH TOBAČNIH ZALOG.

Beograd, 11. septembra. Finančni minister je odobril predlog monopolske uprave, da se imajo takoj razpisati licitacije velikoprodaje duhana v vsi državi. Ker je nekaj velikoprodaj v rokah invalidov, je njihovo «Udruže-

nje», v katerem so organizirani invalidi vse države, skrajša vložilo protest. Pozneje pa je Udruženje protest umaknilo, ker se bode en del zakupnine odstopil za invalidske svrhe. Po tej poravnavi je finančni minister predlog olobril.

DUNAJSKI VELESEJM.

Dunaj, 11. septembra. Danes ob 10. dopoldne je zvezni predsednik dr. Heinisch slavnostno otvoril prvi dunajski mednarodni velesejm. Otvoritvi je prisostvovalo nad 2000 gostov, med njimi diplomatični zbor. Predsednik sejmškega komiteja Hochmuetz je pozdravil navzoče in izrazil nado, da bo dunajski mednarodni sejm temeljni kamen k novi zgodovini Avstrije in Dunaja. Predsednik Heinisch je izrazil svoje veselje nad udeležitvijo sejmške ideje in se zahvalil komiteju, delavstvu in vsem, ki so sodelovali pri delu. Poudarjal je svoje zadoščenje nad številnim obiskom iz inozemstva in naglašal, da je to znak gospodarskega miru med Avstrijo in sosednjimi državami.

Že danes je posetilo velesejm nad 100.000 ljudi. Kupcij je bilo sklenjenih tudi že za več milijonov kron.

Ali res ni nobene korajže več?

Laški fašisti divjajo nad našim narodom kakor besni. Z ognjem in mečem so v Istri uničili cele vasi, naše življenje in premoženje. Z bencinom, petrolejem in bombami so razdejali in porušili kar tri naše domove. Grozodejstva, ki se dajo primerjati k večjemu še z divjaštvi, ki so jih svoj čas uprizarjali nad našim narodom Turki, so v Primorju vsak dan na dnevnem redu. Fašisti so se s podporo in odobravanjem italijanske vlade zakleli, da morajo naš rod ob Adrijii zatreti in iztrebiti. Mučeniki v pravem pomenu besede so naši primorski bratje. Tem večja pa je njihova bol, ker vidijo v nas, ki smo jim najbližji, mlačnost, kakor da bi se po naših žilah pretakala voda namesto krvi. Vse čaka na vlado in pričakuje od nje odrešilne besede, četudi sleherni ve in uvideva, da odrešilna beseda danes še priti ne more. V tem pričakovanju pomoči od vlade pa vršimo vsak dan nova izdajstva nad primorskimi brati, kaj da bi mislili na samopomoč, ki je edini mogoč odgovor na fašistovski teror.

Ali je treba, da naši trgovci in branjevci uvažajo iz Italije njene luksuriozne poljske pridelke ali pa njihove zanikerne fabrikate? Ali je res taka lakomnost po denarju, da moramo mi Italijane zalagati za papirnate lire z najlepšo živino?

Politika antante v srednji Evropi

Angleži so nakupili 40 odstotkov delnic pečujske premogokopne družbe. Pokupili so tudi delnice madžarskega, kakor tudi donavskega (avstrijskega) parobrodarskega društva in hočejo zagospodovati na Donavi. Parnikov imajo dosti, preмога (v Pečuhu) tudi in od Madžarske in Avstrije se jim ni treba bati nobenega nasprotovanja v njihovih kolonizatornih načrtih ob Donavi. Tudi Francozi in Italijani so se močno zasedrali posebno na Madžarskem in zato nastopa antanta vsaj tukaj dosti složno.

Mi smo morali zapustiti Baranjo, da bi bila Madžarska, ki se udinja kolonizatornim nameram antante brezpogojno, čem večja in močnejša. Avstrija se ne da tako brezpogojno izkoriščati in zato dopušča antanta, da madžarska redna vojska drži v svojih rokah del Burgenlanda, ki je prisojen Avstriji in napada avstrijske orožniške postojanke celo v onem delu dežele, ki so ga Avstrijci že

Kje je tu narodna zavednost? Le poglejte kako so se zadnje čase pri nas Italijani razpasli. Na vsaki večji postaji vidiš laškega mešetarja s tipičnim kalabrezskim obrazom, ki nam odvaža dragoceno narodno premoženje za papir, ki bi moral biti po pravici k večjemu toliko vreden kot naša krona. Ozrite se po naših gostilnah! Kako objestno, nas zasmehujejo sede okoli miz laški banditi, ki nam more v Primorju brate in uničujejo njih imetje, tukaj pa še naše govorice nočejo govoriti. Najžalostnejše je pa še to, da z njimi mnogi naši gostilničarji in natakariji italijansko govorijo. Narodnega človeka je sram, ko vidi in čuje kako grdo se obnašajo naši ljudje v narodnem oziru.

Kje so naši dobrovoljci? Kje so begunci? Kje narodni železničarji? Kje narodni trgovci, gostilničarji in branjevci? Kje je jugoslovanska mladina? Ali res ni več nobene korajže, da bi se napravil konec laškemu pritepenecem na naši zemlji, da bi se preprečil uvoz italijanskega «pofina» v naše kraje ter onemogočil izvoz našega premoženja? Na klin fašistov je treba odgovoriti s klinom. Čim bo v Ljubljani oklofutani prvi italijanski mešetar, bodo fašisti videli, da Jugoslavi nismo strahopetne mevže.

zasedli. Antanta ima dovolj moči, da prepreči nastop avstrijskih vojaških oddelkov, nima pa nobene moči, da bi dosegla odstranitev madžarskih čet z zemlje, ki je po mirovni pogodbi prisojena Avstriji!

Kaj to pomeni?

Dejstva govorijo dovolj jasno, da bi antanta rada spremenila določbe mirovne pogodbe, po kateri pripade Burgenland Avstriji. Ona tega noče storiti odkrito in javno, ker bi s tem priznala, da sloni njeno delo — mirovna pogodba — na trhljih nogah, da je to nesolidna stavba. Zato antanta formalno — pa samo formalno, na zunaj — zahteva izvršitev trianonske mirovne pogodbe, zato je ona v baranjskem vprašanju naravnost sirovo nastopila proti nam — Madžarjem daje pa v vprašanju Burgenlanda potuho.

To je jasno, ker ako bi antanta nastopila v Budimpešti tako odločno, kot je nastopila v Beogradu, bi se nahajal Burgenland že zdavnaj v neoporečni avstrijski posesti. Madžarska je veliko presla-

ba, da bi se mogla upirati, ako bi se od nje resno zahtevalo, da izroči deželo pravemu lastniku in krvavi boji, ki se vršijo med avstrijskim orožništvom in madžarskimi tolpmi, ojačenimi s oddelki redne madžarske vojske za Burgenland, so posledica potuše, ki jo daje antantna Madžarski.

Nobenega dvoma ni, da hoče ustvariti antanta iz Madžarske nekako središče srednje-evropske reakcije. Tudi Habsburžani prihajajo tikaj v poštev in nič čudnega, nič nepričakovane ne bi bilo, ako bi kak Habsburžan zasedel madžarski prestol, ker Habsburžani so vedno služili reakciji in «liberalna» zapadna Evropa si želi danes v srednji Evropi, na bregovih Donave, reakcije.

S temi dejstvi moramo mi načunati. V naši neposredni sosesčini se hoče ustvariti središče srednje-evropske reakcije in mi moramo biti nad vse previdni. Mala antanta je že dosti močna, ampak neobhodno potrebno je, da se ona še bolj ojači. Neobhodno potrebno je, da se razširi

mala antanta na vse manjše države srednje in jugo-vzhodne Evrope. V prvi vrsti bi se moralo pridobiti za to misel Poljsko, pristopila pa naj bi tudi Avstrija, ki ima tudi velik interes na tem, da ne nastane iz Madžarske središče habsburške reakcije.

Politika, ki jo vodi antanta na bregovih Donave, ni nam prijazna. Oni hoče ustvariti barijero proti Rusiji in v njihni kombinaciji za nas ni in ne more biti prostora. Tega se antanta menda tudi sama dobro zaveda in zato je neprijazna njena politika nasproti nam in prijazna nasproti Madžarski, ki se udinja antanti kot slepo orožje v njenih rokah.

Proti antantini politiki v srednji Evropi se morajo združiti vse male države srednje Evrope, ker ta politika je naperjena — proti njim in proti Rusiji, ki bo — ko se obnovi — naša edina in najmočnejša zaslomba, siguren zid za našim hrbtom takrat, ko bomo morali obrniti vso našo moč proti zapadu.

Sovražnik v Rimu.

Zadnjič smo ožigosali hinavščino rimskega papeža, ki v očigled strašnim grozodejstvom italijanskega fašizma v neodrešeni domovini blagoslovila svoje «ljubljene» jugoslovanske ovčice — predno jih volkovi razmesarijo. Papeževo pismo tržaškemu škofu Bartolomasiju je prosti izraz bojazni, da bi Jugoslovani, ki jih je podjarmila Italija, ne spregledali prebrzo, da se nahaja med njihovimi glavnimi sovražniki tudi «sveta stolica» in da papež in kardinali v duhu marširajo v eni fronti s fašistovskimi tolpmi. Najnovejši trik Vatikana pa ne bo uspel. Papeževo pismo je bilo navzlic navdušenim komentarjem, s katerimi so ga spremljali in reklamno delali zanj naši klerikalci, sprejeto povsod z največjim nezaupanjem in splošni odgovor našega ljudstva v neodrešeni domovini je bil: lažeš Rim!

Vatikan je še isti mesec sam potrdil pravilnost tega odgovora. Koncem avgusta se je vršil v Rimu kongres italijanske «katoliške mladine». Na tem kongresu je slavil uprav paganski šovinizem svoje orgije. V nacionalističnem valu je izginilo zadnje nasprotstvo med «framazonskim» režimom Kvirinala in božjo vladavino vatikanskega ujetnika. Katoliški mladeniči so se zbrali pred spomenikom Viktorja Emanuela, ki je kakor znano odvezel papežem kraljestvo tega sveta in zato od Pijsa IX. proklet umrl in izobčen iz katoliške cerkve, ter so «roparja» navdušeno proslavljali kot očeta domovine in začetnika osvobojenja. Ko so se manifestanti vračali v Vatikan so jim vihrale nasproti s papeževih palač italijanske trobojnice nasproti in sam papež je sredi fašistovskega oduševljenja celebriral pontifikalno mašo sredi trga sv. Petra. Italijanski listi z zadoščenjem beležijo, da je «sveta italijanska misel» zmagala končno tudi v Vatikanu.

Za poznavalce politike Benedikta XV. in njegovega razpoloženja napram Jugoslovanom ti dogodki v Vatikanu niso nikako presenečenje. Pred letom dni so dalmatinski katoliški duhovniki izročili papeževemu nunciju v Beogradu spomenico, ki je naravnost uničujoča obtožnica protijugoslovanske politike rimske kurije. Dalmatinski duhovniki ugotavljajo v tej spomenici, da se je papeška stolica postavila v službo italijanskega imperijalizma. Oni navajajo celo vrsto dejstev v dokaz, da je papež med vojno in po vojni porabil vsako priliko, da stopi na stran sovražnikov našega naroda. Odstranil je tržaškega škofa Karlina in na njegovo mesto proti vsem predpisom kanonskega prava imenoval škofa Bartolomasijsa, ki ne zna niti besedice našega jezika, mirno je gledal, kako so Italijani pregnali in in-

ternirali škofa Mahniča s Krka in povzpeli se ni niti do formalnega protesta, soglašal je z izgonom hrvatskih redovnikov iz Cresa ter poslal nad tamkajšnje naše ljudstvo laške menihe iz Padove, da podpre d'Annunzija, je odvezl našim duhovnikom jurisdikcijo ter nastavljal tam zagrižene Italijane, brez znanja senjskega škofa in proti vsem zakonom cerkvenega prava je odkinil od senjske škofije Reko ter imenoval svojega delegata Constantinija, enega največjih fašistov. Na proteste senjskega škofa je odgovoril, da Reka ni v področju države, kateri pripada Senj, zato je treba imenovati apostolskega administratorja, da ne bodo trpeli škode najvišji interesi vere in cerkve. Ko je Jugoslavija od Vatikana zahtevala, da analogno kakor na Reki, postavi administratorja v onih predelih naše države, ki so se nahajali poprej pod jurisdikcijo madžarskih škofov — je papež gladko odklonil, češ da trianonski mir še ni ratificiran! Jugoslovani smejo biti pred Bogom enaki z drugimi, pred papežem ne.

Sovrašstvo Vatikana napram našemu narodu se vedno znova razodeva v officialnem glasilu Svete Stolice, v znanem Osservatore Romano, katerega glavni urednik grof della Torre je intimus Benedikta XV. Ko je regent Aleksander v Ljubljani pozdravil neodrešene brate, je papežev organ pozival Giolittia naj «ukroti» nebrzdane in nevhvaležne protivnika — češ Italija je rešila Srbe propasti. Historične važnosti pa je članek papeževega glasila z dne 3. avgusta t. l. «Osservatore Romano» očita italijanski vladi, da se je odrekla v Rapallu luki Baroš ter poudarila, da bi bila Reka z vsem zaledjem in vsa «sveta dalmatinska zemlja» postale italijanske, ako bi se bil izvedel papežev načrt v zmislu njegovega nasveta od 1. avgusta 1917. Papežev program bi bil dal Italiji mnogo več, nego londonski pakt — tako obtožuje rimsko vlado «Osservatore Romano»!

Vatikan pa ni le na strani Italijanov proti nam, on je zaveznik vsakega sovražnika našega naroda. Papež je moralno podpiral črnogorske separatiste, on je izražal svoje simpatije Albancem in — celo bolgarskim komitašem. Njegov list jadikuje, kako «Srbi» preganjajo Črnogorce, Makedonce, Albance — katere šteje med od Jugoslavije zaslužnjene narode.

V očigled tem dejstvom se klerikalci zaman trudijo braniti Benedikta XV. Naravnost nesramno pa je, če ga javnosti predstavljajo še kot našega prijatelja.

V Rimu sta peklo in nebesa zvezana proti nam. Te resnice ne zakrije nobena klerikalna taktika. Spoznanje je tu. Treba bi bilo pa tudi izvajati konsekvence.

Kandelaberski „junak“.

Kdo se ne spominja onih žalostnih dni koncem julija leta 1914? Kdo je pozabil na shod v «Unionu», kjer je bil zbran cvet klerikalne stranke iz vseh delov slovenske zemlje in kjer se je tako krvočno zahtevalo vojno proti Srbiji? In kdo se ne spominja onih hujskajočih govorov pred deželnim dvorcem v prvih dnevih mobilizacije?

Takrat je nastopil na prav oduren in odvraten način tudi še mlad odvetniški pripravnik dr. Marko Natlačen, strupen klerikalec, ki je zbrane rezerviste na naravnost nesramen način hujskal na bra-

tomorno vojno, na vojno proti rodnim bratom, ki so jih avstrijski krvniki hoteli spraviti v železne okove suženjstva, da enkrat za vselej zatrejo vsako gibanje za jugoslovansko svobodo.

S studom in gnjušanjem se je takrat in ves čas vojne izgovarjalo ime tega izdajalca, ki je govoril s kandelabra in s svojim govorom razkril vso svojo propalost izdajalca, po osvoboditvi se je pa mnogi čudil, kako je to mogoče, da ta propalica ni obvisela ob prevratu ravno na onem kandelabru, s katerega je v začetku vojne hujskal slovenske rezerviste proti rodnim bratom...

Da, da, marsikaj se je ob prevratu opustilo, četudi je bilo zelo potrebno in kar bi se pri vsakem drugem narodu tudi zgodilo in kar bi zgodovina omenjala kot svetel moment v zgodovini naroda. Mi pa za svobodo nismo bili zreli in kandelaberski junak dr. Natlačen se je samo lepo potuhnil in živel mirno dalje med nami, kakor bi se nič ne zgodilo. Javno nikjer ni nastopal, ker se ga je tudi klerikalna stranka sramovala in povsod drugod bi bil tak človek v najboljšem slučaju vsaj v javnosti popolnoma nemogoč.

Pri nas je vse to drugače, mi vse take zločine nad narodom sodimo milejše in še ne po preteku treh let odkar živimo svobodno življenje, se pojavlja kandelaberski «junak» iz leta 1914. v — glavnem glasilu SLS, «Slovenecu» in napada one, ki so zaradi svojega narodnega delovanja hodili po ječah in tvegali vse, tudi življenje, v delu za osvoboditev naroda!

Res, nizko smo padli v politični moral! Navadni izdajalci lahko nemoteno nastopajo v javnosti pod okriljem stranke, ki pravi, da zastopa veliko večino našega ljudstva! Ali je naše ljudstvo — ljudstvo izdajalcev?

Prepričani smo, da imajo «Slovenčevi» uredniki o kandelaberskem «junaku» dr. Marku Natlačenu enako mnenje kot mi in mi ne verujemo, da bi oni zakrivali ta škandal, to sramoto, da se poskuša v njihovem listu rehabilitirati — navaden stvo SLS, katere glavno glasilo je «Slovenec», ono je tudi določilo za zagovornik svojega odgovornega urednika človeka, ki ne spada v javnost, ker se je leta 1914. na kandelabru pred deželnim dvorcem sam izključil iz vsake narodne družbe.

Zločinski požig v Trstu.

(V noči od 7. na 8. septembra 1921.)

Iznenada, kot sestradan vran oblak z neba bi pal, trop brigantov je fašistov v črni noči pridivjal.

S kamni, noži, samokresi, z biči, koli, bombami, s krikom blaznim nečloveškim dom so naš obkolili.

Mačji tolovajski tipi — «kulture» starodavne znak — so vrgli v dom vžigalne bombe in pogнали zgradbo v zrak.

Zjutraj so pred pogoriščem naši zbrali se ljudje. Brez pomoči z gnjevom skritim trpkte tekle so solze.

Tretji dom je pal že v Trstu, a narod v njih ni pokopan, ob pogorišču je prisegal: «Prišel bo osvete dan!»

Notranje državno posojilo kot varčevanje.

Blagostanje posameznika kakor tudi celih narodov ni samo posledica pridnosti in dela, temveč v še večji meri posledica varčevanja.

Pred vojno je bil smisel za varčevanje tudi pri nas vkoreninjen, ali z vojno je prišla draginja in druge težave in varčevalo se je vedno manj. In to ni prav. Navzlic temu, da je draginja zelo velika, je ravno danes dana prilžnost za varčevanje, ker denar radi svoje male vrednosti kroži v velikih množinah in pri malem vzdrževanju pri osebnem uživanju, brez katerega se lahko izhaja, lahko vsakdo koncem meseca dene nekaj na stran in s časom se nabere na ta način lep znesek. Vrednost tega zneska danes morda tudi ni posebno velika, ali ko se uredijo razmere in vrednost denarja, naraste, bo ta znesek znatno večji in bo predstavljal veliko večjo kupovno moč.

Državno notranje investicijsko posojilo, ki se ravno ves mesec september podpisuje pri vseh naših denarnih zavodih, je kot ustvarjeno za varčevanje.

Predvsem je denar, vložen v to posojilo, sigurnejši kot kjerkoli drugje, ker za njega jamči država z vso svojo avtoriteto in s celim svojim imetkom.

Italijanske konzularne šikane.

O poslovanju italijanskega konzulata v Ljubljani se je že pisalo v našem časopisu, ampak pomagalo ni nič, na tem konzulatu se naše ljudi, ki hočejo potovati na Primorsko, šikanira dalje, oziroma se jim potovanje sploh onemogoča.

Povsod na svetu se dajejo vizumi na potne liste brez vsakih formalnosti, samo potni list mora biti pravilen in plačana mora biti pristojbina. Izjeme dela v tem oziru samo italijanski konzulat v Ljubljani, ki ne da takoj nobenemu Jugoslovanu vizuma za potovanje na Primorsko, temveč mora vsakdo vložiti najprej prošnjo na italijansko oblast v dotičnem kraju, kamor se želi potovati, da se mu to dovoli. Te prošnje so morda včasih tudi rešene po več mesecih, v večini slučajev pa sploh ne, ali pa tako pozno, da je že — prepozno.

Navedli bomo konkretni slučaj, ki se je dogodil pred nedolгим časom. Neka gospa na Slovenskem je hotela obiskati v Trstu svojo nevarno bolno mater. Prišla je s pravilnim potnim listom in s potrdilom tržaškega zdravnika o materini težki boleznini na ljubljanski italijanski konzulat po vizum. Morala je vložiti prošnjo, ki pa dolgo in dolgo ni hotela biti rešena. Zgodilo se je pa, da je prišel v Ljubljano neki tržaški italijanski trgovec, s katerim je gospa bila znana. Potožila mu je svojo nesrečo in on ji je dal svojo vizitko, na katero je napisal par laških besed; s to vizitko je odšla na konzulat in — takoj dobila vizum!

Tako se dela na ljubljanskem italijanskem konzulatu in zadnji čas bi bil, da se za zadevo zainteresira naša vlada in ukrene potrebno, da postopa italijanski konzulat v Ljubljani pri izdajanju potnih vizumov tako, kot postopa naš konzulat v Trstu, t. j. da izda vizum brez odloga vsakemu, ki pride ponj s pravilnim potnim listom, ali pa naj se začne posluževati tudi naš tržaški konzulat enakih metod, kot se jih poslužuje italijanski konzulat v Ljubljani!

Mislimo, da bi se dalo samo na ta poslednji način dozvati Italijane k pameti. Hitro bi prenehale vse šikane, ko bi naš konzulat v Trstu zahteval od vsakega laškega živinskega trgovca, ki bi hotel iti kupovat živino v Jugoslavijo — prošnjo pa oblast v dotičnem kraju, kamor želi trgovec potovati! Take prošnje naj bi potem ležale v kakem predalu po več mesecev, kakor ležijo prošnje naših državljanov v predalih italijanskih uradov in kmalu bi nastal red pri vidiranju potnih listov pri italijanskem konzulatu v Ljubljani!

Enako z enakim, to je edini način, ki se ga moremo posluževati v zadevi potnih listov. Italijani naše državljanje šikanirajo in jim onemogočajo potovanje na Primorsko tudi v najnujnejših slučajih. Ali bomo mi mirno trpeli, da italijanski verižniki navzlic temu preplavljajo naša tržišča? Skrajni čas je, da se poslužimo starega pravila: klin s klinom!

Odkritje spominske plošče Podlimbarskemu.

Ljubljana, 11. septembra.

V Spodnjih Lokah pri Krašnji se je odkrila danes dopoldne na njegovi rojstni hiši spominska plošča pisatelju Franu Maselju — Podlimbarskemu. Slavnosti je prisostvovalo 600 do 700 oseb, domačinov in izletnikov zlasti iz Ljubljane in Kranja. Gostje so se zbirali najprej pri hiši g. Štruklja v Krašnji, kjer jih je pozdravil g. Štrukelj. Nato so se podali k gostilni »pri Pavletu«, odkoder je šel sprevod k rojstni hiši Podlimbarskega v Spodnje Loke.

Tam je imel daljši govor o pokojniku prof. Pavlič, ki je med drugim poudarjal, da zasluži pokojni pesnik, ki je umrl v pregnanstvu v nemški Pulkavi, že samo zaradi svojega znanega romana »Gospodin Franjo«, najmanj to spominsko ploščo.

Nadalje so govorili gg. pisatelj Ivan Zorec v imenu Slovenske Matice, pesnik Fran Albrecht v imenu Društva leposlovcev, br. Petrič za Sokola.

Gostom se je v preprostih ganljivih besedah zahvalil pokojnikov brat, posestnik Podlimbarskega rojstne hiše, ki je obljubil, da bodo on in njegovi potomci skrbno čuvali spominsko ploščo.

Nato je nastopil tovariš pokojnika general Maister, burno pozdravljen od občinstva, ki je poudarjal pokojnikovo slovensko in širšo jugoslovansko zavednost, ki težko najde primere med nami, ter nam je opisal ginljiv prizor, ko se je pokojnik poslovil od njega, odhajajoč v pregnanstvo.

Pri slovesnosti je sodelovalo pevsko društvo Ljubljanski Zvon pod vodstvom g. Prelovca in je igrala Domžalska godba.

Popoldne se je vršila v Krašnji domača zabava, katere so se udeležili tudi Ljubljanci. Domačini so bili zlasti zadovoljni z Ljubljanskim Zvonom, ki je pri zabavi zapel več pesmi.

Peskova afëra.

Kakor smo že pretekli teden poročali, gre Peskova afëra h koncu. Minister notranjih zadev je dal Peskov spis na razpolago poslancem in sramota, ki nas pred vsem jugoslovanskim svetom spravlja v slabo luč, je prišla na dan. Ne po naši, ampak po Peskovi zaslugi. G. Hribar, ko je bilo zaslišanje prič izvršeno, je z vso obzirnostjo poslal spis kot tajen v Beograd. On kot bivši župan je najbolj čutil sramoto, ki je zadela Ljubljano. A misleč, da ustreže stvari in Pesku s tem, da obravnava zadevo tajno, se je bridko varal. Drzen kakor je, stavlja Pesek vse na eno karto: na lahkovernost ljudi, ki se radi potegujejo za politične »marternike«. Pesek je izzval nadaljnjo debato sam, izzval je, da se nam smejejo v Beogradu, izzval je, da se v listih popisujejo posamezni njegovi akti. Ljudje se opravičeno zgražajo nad tem, da se v javnosti piše take svinjarije, a vse to gre na račun Peska. Pesek več ne taji, pač pa napada svoje žrtve. Medtem pa ko je Peskov škandal objavljen, se stranka Peskovih prijateljev navdušuje za svojega voditelja. Daje mu zaupnice in kuje ga v nebesa. Le tako naprej NSS! Vi se identificate z zločini in jih krijete s svojim imenom. NSS je torej stranka onih, ki smatrajo, da perversnost ni zapreka za župansko mesto v Ljubljani. Mnogi pristaši NSS že prihajajo in trdè, da to ni nič, sicer da je res, ampak zato je Pesek vendar lahko naslednik dr. Tavčarja. Dobro! NSS naj kar spremeni svoj program in mu doda: 1.) da se naj take baže »može« posebej podpira in sili v ospredje in 2.) da se v parlamentu predlaga odprava § 129. kazenskega zakona.

Figeljfofelj.

Kdo tak' žalostno po cesti kima, kima ino kima?
To je — aoh — Figeljfofelj,
trop sršenov v glavi ima.

V »Novi Pravdi« je s »Slovincem« proti našim grdo kvakal, a potem med noge stisnil rep je in za plotom čakal,

da po žrtvi divje plane, če se bo povod mu nudil.
Aoh Figeljfofelj tebi, ti si priliko zamudil.

Kot »Slovincu« tudi tebi pred sodiščem dokazala jasno se je obrekljivost — žrtev ti iz ust je pala.

Kdo tak' žalostno po cesti kima, kima ino kima?
To je — aoh — Figeljfofelj,
trop sršenov v glavi ima.

Iz »Jugoslavije«.

Demokratska stranka je nastala iz poveljnih razmer, tako modruje »Jugoslavijin« uvodničar, ki mu, seveda, ni znano, da sta bili demokratska in radikalna stranka v Srbiji že veliko pred vojno približno enako močni in sta se celo menjavali na vladi, ali sta pa vladali skupno.

Pa temu uvodničarju je resnica poststranska stvar, on samo računa na neznanje svojih čitateljev, ker sicer ne bi klepetal o popolnem razsulu demokratske stranke, ki so jo Slovenci prvi vrgli ob tla! Kdaj je bila pri nas vržena ob tla demokratska stranka? Pri kateri priliki? Ona je naslednica nekdanje narodno-napredne stranke, ki je dobila pri zadnjih državnozbornskih volitvah v Avstriji na vsem slovenskem ozemlju samo dva mandata, pri volitvah v narodno skupščino pa na močno zmanjšanem ozemlju tri mandate. Kje je tu kako metanje ob tla, pri katerem naj bi bil sodeloval kak — Pesek?

Pa radikalcem se tudi ponuja Pesek v »Jugoslaviji«, ki sicer ne bodo dobili na Slovenskem pristašev — izvzemši kakega koritarja — ampak cele grupe (Peskova stranka in klerikalci) so pripravljeni na sodelovanje z radikalcem, torej s stranko, ki po »Jugoslaviji« deli — korita...

Pa: »Protič je na obzorju!« S to neumno frazo je Pesek tolažil v Ptuj svoje pristaše, češ, Protič bo obračunal z demokrati in izročil Slovenijo na milost in nemilost klerikalcem, Pesku in Prepeluhu!

Take budalosti podaja Pesek v svoji »Jugoslaviji« kot politično vzgojo — svoji telesni gardi...

Zapiski.

Mednarodno število je včeraj izdala »Jugoslavija«. Naznanila jo je s pompoznimi inserati. Ko smo list odprli, smo našli en češki članek, nemško napisano klobaso, katere tendenca je agitirati za Dunaj kot »wichtigstes Verkehrszentrum zwischen Ost und West, Norden und Süden« in pa nemški inserat za Mariahilfer Bar mit Musik, Gesang, Tanz. — Pardon! K »mednarodni« vsebini računa »Jugoslavija« gotovo tudi hrvaško pisano poročilo iz Zagreba »Dački dom«, kakor lepo pravi.

»Bogat« zasluček obljubuje v »Slovincu« g. dr. Ogrizek, načelnik SLS. v Celju, in sicer pravi, da plača za vsak protidržaven, oziroma prevratni element v klerikalni stranki 1, oziroma 2 vinarja, za voditelja protidržavnih elementov v klerikalni stranki 3, a za voditelja prevratnih elementov v klerikalni stranki pa celo 4 vinarje. Ta nagrada, ki jo razpisuje korajžni dr. Ogrizek, je po našem nekoliko premajhna, pa če bi bili tudi vsi kleri-

kalci protidržavni in prevratni. Ne izplačali bi se niti pred vojno, ko je vinar še nekaj veljal. Nam se zdi tale razpis nagrad tako komičen, da bi priporočali g. dr. Ogrizku, čeprav trdi, da pripada s ponosom klerikalni stranki, naj se da preiskati od psihiatra.

»Nova doba« piše: Čudimo se, da je »Jugoslavija« pozabila kritizirati odredbo, po kateri morajo državni uradniki v dobi globoke žalosti za ranikim kraljem nositi žalne trake. Iz te odredbe namreč sledi, da si mora državni uradnik v dobi sedanje draginje nabaviti trak za visoko ceno. Tega izdatka mu nihče ne povrne. Ali ni to huda krivica, ki jo je vlada prizadejala uradniškemu stanu? Ali ni temu kriva demokratska stranka? Hvaležna snov za glasilo NSS! Torej! Odprto pismo ministrskemu predsedniku Pašiču bi bilo umestno. Al' ne?

Med vrstami.

»Jugoslavija« z dne 1. t. m. poroča, da je uprava držanih monopolov izvršila porazdelitev letošnje žetve — žita pač, ker se list pritožuje nad »zopetnim izvozom živil«. (Figlfofelj ne ve, da uprava državnih monopolov nima z žitom nič opravka.)

V »Jugoslaviji« se pritožuje Figlfofelj nad tem, da je vlada prepovedala nekaj inozemskih nam sovražnih listov v naši državi. Po Figlfofeljnovem bi bilo potem pač menda pametno, da jih le širimo za protiuslugo, ker nas blatijo, pljujejo na nas in ostudno lažejo o naših razmerah. Pusti pero, Figlfofelj!

»Jugoslavija« z 2. t. m. poroča o »uporu Madžarov v zapadni Ogrski«. (Komu so se pa uprli?)

Razno.

— Konec ljubljanskega sejma. Danes se zaključí ljubljanski velesojm, in

sicer s popolnim uspehom, tako v materialnem, kakor tudi materialnem oziru. Sejem je obiskalo čez 100.000 ljudi iz vseh delov prostrane države in tudi iz inozemstva. Kupcij je bilo sklenjenih za več kot četrtil milijarde kron! Veliko blaga se je prodalo v inozemstvo (Italijo, Švico, Francijo itd.), največ pa menda v južne in vzhodne dele države. Na zelo dober glas so prišli srbski trgovci kot solidni odjemalci industrijskih izdelkov in trgovskega blaga. Organizacija velesojma je bila prvovrstna, to priznavajo vsi, tudi oni, ki so že videli take prireditve v velikih evropskih trgovskih centrih — dokaz solidnosti in inteligence v krogih naše industrije, obrti in trgovine. Tudi red je bil na sejmišču in v Ljubljani sploh, navzlic silnemu navalu ljudi iz cele države in iz inozemstva, naravnost vzoren. Sejem se ponovi vsako jesen in upati je, da bo vedno popolnejši in spremljan z vedno večjimi uspehi.

— Kongres zdravnikov iz cele države se je vršil pretekli teden v Ljubljani. Prostor lista nam ne dopušča, da bi poročali o njegovem poteku natančneje, ali eno moramo konstatirati: ta kongres je bil ena najlepših manifestacij za naše narodno edinstvo, našim zdravnikom je vsak separatizem popolnoma tuji. To veliko pomeni, ker ako se tak stan, kot je zdravniški, v svoji celoti postavi tako odločno na stališče narodnega edinstva, potem je jasno, da je ta ideja zdrava in da bo zmagala. Za predsednika skupnega društva zdravnikov je bil zopet soglasno izvoljen dr. Jovanović - Batut.

— Umetniška razstava slikarja Santela v »Mladiki« je danes zadnji dan odprta, na kar opozarjamo vse one, ki je še niso posetili.

— Policijska ura v Ljubljani, ki je bila radi velesojma podaljšana, bo od 13. t. m. zopet kakor pred sejmom: za gostilne ob 23. in za kavarne ob 24. uri.

Oblastveni koncesijonirani informacijski zavod
Drago Beseljak, Ljubljana,
Cankarjevo nabrežje št. 5
dobavlja vse kreditne in privatne informacije v tu- in inozemstvu. V abonementu ter posamezno, cene zmerne.

Največja zaloga klavirjev in planinov v Ljubljani

Tvrda J. Doleno, Ljubljana, Hilserjeva ulica 5, priporoča v nakup najboljše instrumente prvovrstnih tovarov po solidnih in zmernih cenah.

Pohišstvo in tapetniška delavnica.

Spalne in jedilne sobe, pisarniške oprave, fotele, klubove garniture ter kuhinjske oprave po nizki ceni
Brata Sever, Ljubljana, Rolizej,
Gospodarska cesta št. 13.

Ivan Zakotnik, mestni tesarski mojster,
Ljubljana, Dunajska cesta 46. — Tel. št. 379.

Vsakovrstna tesarska dela, kakor: moderne lesene stavbe, ostrežja za palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla, stopnice, ledenice, paviljoni, verande, lesene ograje itd.

Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.
Parna žaga. Tovarna furnirja.

L. Mikuš
Ljubljana
Mestni trg 15
izdelovatelj dežnikov
Na drobno! Na debelo!
Zaloga sprehajalnih palic.
1927 Popravila točno in solidno! 52-8

POLNOGUMIJASTI
OBROCI ZA TOVORNE AVTOMOBILE
PNEVMATIKA ZA KOLESA IN AVTOMOBILE
KOLESA
AVTOMOBILI NAJCENEJE
J. GOREC
LJUBLJANA
GOSPOSVETSKA C. 14

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani, Stritarjeva ulica št. 2

Podružnice v Splitu, Celoveu, Trstu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru, Borovljah, Ptuj in Brežicah.

Delniška glavica
K 50.000.000.—

Rezerve okrog K 45.000.000.—

Se priporoča za vse v njeno stroko spadajoče posle.

≡ Prodaja srečke razredne loterije. ≡

Kupuje in prodaja vse vrste vrednostnih papirjev, valut in dovoljuje

vsakovrstne kredite.

Cekovni račun v Ljubljani št. 10.509.

Brzofavni naslov: Banka Ljubljana.

Telefon št. 261 in 413.

Trgovina O. Bernatovič

Mestni trg 5-6

Največja izbira najnovjših,
najfinejših in najcenejših

oblek za gospode,
dame in otroke.

V zalogi tudi moški
klobuki in kožuhovina.

Pozor! Pozor!

Trgovci s klobuki in modistinje.

Ne pozabite si ogledati razstavnega
prostora, paviljon E, št. 41.

Franjo Cerar

tovarna slamnikov in klobukov v Domžalah (Stobu) pri Ljubljani.
Tovarna je 7 minut oddaljena od postaje Domžale.

Obleke

moške, fantovske in deške, mikado, raglane, površnike, kožuho, jahalne
hlače. Specialitete v otroških oblekah (kostumih) in drugo konfek-
cijo od najpreprostejšega do najfinejšega kroja v najboljši izdelavi ter
razno sukno, hlačevino in podloge nabavite najceneje edino le pri

konfekcijski industriji **FRANDE**.

Udeleženec Ljubljanskega vzorčnega velesejma, paviljon E, odd. št. 52.

Fran Derenda

LJUBLJANA, Emonska cesta št. 8.

Telefon št. 313.

POZOR! Reklamna ponudba!
Samo 20 dni veljavna!
Ker hočem opustiti svojo zalogo ur, pošiljam v roku 20 dni
vsakomur, ki pošlje ta iz časnika izrezani oglas, krasno
remontirko (za gospode), izorno opremljeno, 30 ur idočo,
s triletno pismono garancijo, za reklamno ceno 40 namesto
85 dinarjev franko proti prejšnji vposlatvi dotičnega zneska
v priporočenem pismu. Ura se dopošlje takoj priporočeno.
Po povzetju se pošlje le proti ari 10 dinarjev.
Skladišče ur **ADOLF MITH**, Zagreb, Samostanska ulica št. 4.

„JADRAN“ d. z o. z. LJUBLJANA

DUNAJSKA CESTA 9

priporoča:

kolonijalno in špecerijsko
blago ter žitne pridelke.

Točna in solidna postrežba.

Ministrstvo financ kralj. Srbov, Hrvatov in Slovencev.

7% državno investicijsko posojilo l. 1921. v iznosu Din. 500,000.000.

Poziv na vpis.

Minister financ kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev na temelju Uredbe z dne 27./VI. 1921 Dšt. 7941 v zakonjene
s členom 130 Ustava pozivlje na vpis

7% državnega investicijskega posojila v nominalnem znesku Din. 500,000.000.

To posojilo je investicijsko ter se bo porabilo izključno v svrhu splošnega dobra kakor: popravilo, izvršitev in
razširjenje železniškega prometa, stavbo novih in dovršenje započelih železniških prog, napravo in popravila pristanišč,
cest, potov itd.

Nominalni iznos posojila je Din. 500,000.000 izdan al pari v kosih po Din. 100, 500, 1000, 5000 in 10.000 v 50.000 se-
rijah po 100 številok, obresti so 7% na leto ter se izplačujejo dekurzivno brez vsakega odbitka v polletnih kuponih in
to 15. marca in 15. septembra vsakega leta pri vseh javnih blagajnicah in za to pooblaščenih denarnih zavodih brez od-
bitka kakršnega koli davka, kolka in takse.

Prvi kupon se izplačuje 15. marca 1922. V teku 10 let se to posojilo ne more konvertirati, niti v tem času obrestna
mera znižati. V slučaju, da se posojilo po preteku 10 let konvertira, mora se imejteljem obveznic ponuditi izplačilo v nomi-
nalnem iznosu.

Posojilo je amortizacijsko ter se izdaja na 50 let. Amortizacija počenja 4 leta po emisiji, ter se vrši enkrat na
leto pri Generalni direkciji državnih dolgov z žrebanjem ali odkupom po določenem amortizacijskem načrtu, ki je na
obveznici natisnjena. Posojilo je zavarovano s hipoteko, a potrebna vsota za anuitet (obresti in amortizacijo) stavila se
bo vsako leto v budget (državni proračun), za pokritje pa bodo služili pred vsem dohodki dotičnega investicijskega objekta.

Kuponi zastarajo 5 let potem, ko so zapadli, a izžrebane obveznice 30 let po žrebanju.

Posojilo bo kotirano na vseh domačih borzah.

Obveznice tega posojila so ravnopravne ostalim državnim obveznicam, uživajo pupilarno varnost, morejo se po-
lagati kakor kavcije, upotrebjevati za fonde, ustanove, depozite pri vseh javnih blagajnah in privatnih podvzetjih.

Obveznice se morejo lombardirati pri Narodni banki kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ter njenih podružnicah
po zakonskih propisih.

Obveznice in kuponi tega posojila so prosti vsakega sedanjega in bodočega davka in doklade, kakor državnih
tako tudi ostalih (oblastnih, okrožnih, sreskih in občinskih) kakor tudi vseh taks in pristojb v kraljevini.

Vpis se bo vršil od 1. do 30. septembra 1921.

pri vseh denarnih zavodih kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev pod zgoraj navedenimi pogoji (za vsakih 100 Din. ob-
veznice Din. 100 v gotovini). Za kontrolo porabe tega posojila se bo izvolil posebni parlamentarni odbor.

Ko bo celo posojilo porabljeno, podal bo minister financ Narodni skupščini kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev
poročilo o skupni porabi istega.

Beograd, meseca julija 1921.

Minister financ: **Dr. Kosta Kumanudi** s. r.